

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun 2021

- ATT KUNNA, VILJA OCH VÅGA RÖRA SIG HELA LIVET MED FOKUS PÅ SKOLA OCH FRITID

Gävleborg

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Sammanfattning

Gävle kommun har skillnader inom både livsvillkor och hälsa och projektet har både planerat och genomfört insatser baserat på den kunskapen. Urvalet av skolor har skett med hjälp av fakta kring socioekonomiska förutsättningar, skolresultat och kunskap om föreningsidrottens utbud. Under år 2 var ett särskilt fokus på Gävle kommuns ytterområden, vilket gäller Forsbacka, Hedesunda och Hamrångebygden. År 2 hade ett ännu större fokus på fritid, där lokala aktörer varit drivkraften bakom initiativ. Behovet av ökad rörelse och att fler barn får tillgång till en mer inkluderande tillvaro i skolan och på fritiden är stort och det mobiliserar en mängd aktörer som vill engagera sig.

Syftet med satsningen är att RF-SISU Gävleborg tillsammans med Gävle Kommun och Rädda Barnen har kraftsamlat för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande skola och fritid. Samarbetet mellan de tre huvudaktörerna har ständigt haft barnen i centrum. Fokus har lagts på barns fysiska och psykiska välbefinnande och att skapa förutsättningar och möjligheter för barn och unga att kunna, vilja och våga röra sig hela livet.

Resultaten på de olika områdena har varit varierande men det som varit gemensamt är att Idrottens dag genomförts i alla områden som ett lyckat evenemang med rörelse och glädje för skolornas elever. Skolorna i ytterområdena har erbjudits kompetenshöjande insats i traumamedvetet förhållningssätt. Utbildningen har fått positiv respons i form av att personal har uttryckt att de fått verktyg i sitt förhållningssätt och blivit påmind om hur bemötandet av barnen hänger ihop med återhämtning efter svåra händelser.

Direktstödsverksamheten *DOIT* i Andersberg har fortsatt under hela 2021 på ett lyckat resultat där barn har fått en ökad tillgång till en meningsfull fritid i området där rörelse och trygghet har varit i fokus under hela året. Ett annat fördjupat arbete som genomförts med goda resultat är *Rörelsefritids* i Forsbacka som fortsatt med samverkande aktörer i projektet samt Unga örnar, Svenska kyrkan och Forsbacka IK. Barnen i Forsbacka har under årets gång haft Rörelsefritids med ledare från dessa aktörer en eftermiddag i veckan där andra olika aktivitetsdagar även tillkommit. Barnens önskemål och röster har varit vägledande i aktiviteterna.

Delaktighet och samarbete utifrån föräldraskap har påverkats negativt utifrån Covid-19 eftersom de vårdnadshavarmöten som var tänkta som en viktig arena, inte har kunnat genomföras. De vårdnadshavare som har nåtts på andra sätt under året uttrycker ekonomiska hinder, bristande information och bristande tillgänglighet i form av långa avstånd som anledningar till att alla barn inte kan delta i fritidsaktiviteter, något som kommer att hanteras vidare i projektet framåt. Även föreningssamverkan har påverkats av pandemin och utmaningar har funnits i att förankra projektet och nå ut med projektets erbjudanden (bland annat kompetenshöjande insatser om trygghet och inkludering) i och med detta.

Det nära samarbetet mellan Gävle Kommun, RF-SISU, Rädda Barnen och närsamhället med skolan som "nav" har varit framgångsrikt för att uppnå de goda resultaten och för att skapa reella förändringar.

Bakgrund

Gävle kommun, RF-SISU Gävleborg och Rädda Barnen har utifrån gemensamt identifierade behov och pågående satsningar nationellt och lokalt samlats i ett gemensamt projekt för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande skola och fritid.

Gävle kommuns arbete med social hållbarhet¹ grundar sig i kunskapen om att barn- och ungas hälsa och uppväxtvillkor skiljer sig åt. Alla tre parter har tydliga målsättningar för att minska orättfärdiga skillnader och åstadkomma jämlika livsvillkor och hälsa.

Ett strukturerat och gott samarbetet mellan Gävle kommun och civilsamhället är prioriterat och nödvändigt för att lyckas åstadkomma målsättningarna i det Socialt hållbarhetsprogrammet.

Starten för samarbetet var i samband med en presentation av RF-SISU:s projekt "Rörelsesatsningen i skolan", som syftar till att minska stillasittandet, öka välbefinnandet och förbättra skolresultaten. I rörelseförståelse är utgångspunkten att skapa

¹ <https://www.gavle.se/service-och-information/om-gavle-kommun/samarbeten-projekt-och-sarskilda-satsningar/socialt-hallbarhetsprogram/>

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

förutsättningar och möjligheter för barn och unga att kunna, vilja och våga röra sig hela livet², vilket är en viktig frisk- och skyddsfaktor. I de inledande samtalen kring en satsning i Gävle kommun föreslog RF-SISU att även Rädda Barnen borde ingå som en part i samarbetet. Tillsammans utvecklade parterna projektiden att genom samverkan och samordning nå fler arenor och aktörer för att nå bättre resultat.

Urval

Första året:

Under första året skedde urvalet av prioriterade skolor genom bland annat statistik om socioekonomiska faktorer, skolresultat och föreningsidrottens utbredning. Enheten social hållbarhet kontaktade utbildning Gävles grundskolechef som skickade vidare förfrågan till berörda områdesrektorer. Flera skolor i första hands urvalet hade inte möjlighet att tacka ja, trots ett stort intresse. Anledningarna var bland annat ny ledning och flera andra stora utvecklingsarbeten som var igång. Det innebar att satsningen gick vidare till ett "andra urval", baserat på samma underlag.

Andra året:

Under år 2 gav politiken riktningen att ytterområdessatsningen och rörelsesatsningen skulle utvecklas i fler ytterområden. Vilket innebar att projektparterna tog sig ann fler ytterområden (Bergby/Hamrångebygden och Hedesunda) och stod kvar i två tidigare stadsdelar (Andersberg och Forsbacka). RF-SISU kunde i samverkan med Gävle kommun bredda satsningen till att omfatta två grundskolor utifrån att RF-SISU även kunde bidra med egna verksamhetsmedel inom ramen för satsningen.

En stadsdel fick bortprioriteras under år 2 utifrån att den totala finansieringen ifrån Gävle kommun och RF-SISU inte gav utrymme för fortsatt aktivitet där. Andra skolor som också meddelat intresse fick möjlighet att bli nätverksskolor (se beskrivningen av nätverksskolor under rubriken Projektets logik).

Synergierna mellan ytterområdessatsningen och rörelsesatsningen skulle särskilt främja:

- Ökat fokus på målgruppen barn och unga.
- Riktat sig till barn och ungdomar som inte eller sällan deltar i utbudet av aktiviteter i området,
- Bidrar till en samverkan mellan skola, föreningsliv och civilsamhället.
- Skapa ytor för samarbeten som tidigare inte kommit till stånd.
- Bli en kraftsamling för att barn och ungdomar ska hitta en meningsfull plats i samhället

Projektets logik

Projektets logik är att utgå ifrån skolan som arena och från den del av kommunen där skolan finns, till exempel Forsbacka. Projektet mobiliserar de resurser som finns att tillgå i respektive organisation och söker aktivt samarbetspartners i närområdet.

Projektets prioriterade skolor benämns som överenskommelseskolor och övriga intresserade som nätverksskolor. Nätverksskolor är om det för tillfället inte finns möjlighet av resursskäl att erbjuda överenskommelser. Nätverksskolor erbjuds inget anpassat stöd, men kan till exempel få ta del av material framtaget inom ramen för satsningen. Dessutom kan de bjudas in till anordnade (fysiska eller digitala) nätverks- och/eller utbildningstillfällen.

² På den här sidan har vi samlat länkar för dig som är intresserad av att veta mer om fysisk aktivitet, rörelseförståelse och hälsopåverkan.
<https://www.rfsisu.se/gavleborg/Viarbetarmed/sarskildasatsningar/rorelsesatsningiskolan/forskningfordjupning/>

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Syftet med att erbjuda möjligheten att bli en nätverksskola är att kunna ta del av goda exempel, utbyta erfarenheter skolpersonal emellan och på så sätt bidra till synergieffekter i en hel kommun. När ett formellt avtal med en överenskommelseskola löper ut, omvandlas denna naturligt till en nätverksskola, och ges på det sättet vidare stöd till ett fortsatt arbete med rörelseaktiviteter under den samlade skoldagen.

Målgrupp

Satsningen riktar sig till alla barn i förskoleklass till årskurs 6, men framför allt de som inte rör på sig tillräckligt idag.

Finansiering

Första projektåret:

Projektåret 2020 möjliggjordes av gemensam finansiering mellan Gävle kommun och RF-SISU Gävleborg. Gävle kommun finansierade 1000 000 kronor och RF-SISU Gävleborg 990 000 kronor. Projektfinansieringen bestod av Gävle kommuns statliga stimulansmedel från DELMOS "Delegation mot segregation" och RF-SISU Gävleborgs särskilda statliga medel för idrottssvaga områden, inkludering med fokus etnicitet och "Rörelsesatsning i skolan.

Andra projektåret

RF-SISU Gävleborg fick 2021 fått minskat stöd inom ramen för inkludering och idrottssvaga områden med totalt ca 1 200 000 kr och statsbidraget Delmos har mer än halverats inför 2021.

En del av finansieringen för 2021 skedde genom att utöka och fördjupa samarbetet via ytterområdessatsningen. Beslutad budget för ytterområdena Forsbacka, Hedesunda och Hamrångebyggnaden är 200 000 kronor per område och finansieras via ytterområdesmedel. Sammanlagt 600 000 kronor.

Den andra delen av finansieringen sker genom statliga stimulansmedel från DELMOS "Delegation mot segregation" och är på 400 000 som prioriteras till vidareutveckling av arbetet i Andersberg

RF-SISU Gävleborg bidrog med resurser på runt 250 000kr, vilket innefattade arbetstid, utbildningsinsatser och material. I Andersberg möjliggjordes synergieffekter genom bland annat ett projekt från Rädda Barnen som heter Pippi of Today, där arbetet prioriteras bland annat direktstödsverksamheten DOIT och bidrog med delar av finansieringen för 2021.

Syfte och mål

RF-SISU Gävleborg tillsammans med Gävle Kommun och Rädda Barnen har kraftsamlat för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande skola och fritid. Samarbetet mellan de tre huvudaktörerna har ständigt haft barnen i centrum. Fokus har lagts på barns fysiska och psykiska välbefinnande och att skapa förutsättningar och möjligheter för barn och unga att kunna, vilja och våga röra sig hela livet. Projektet har också vänt sig till viktiga vuxna runt barnen med syfte att bygga broar mellan skola, familj och föreningsliv. Att barn och föräldrar får göra sina röster hörda i frågor som berör dem genom delaktighet och självorganisering har varit högt prioriterat.

Kortsiktiga effektmål:

- Få fler inaktiva barn i rörelse i skolan och på fritiden
- Fler viktiga vuxna har kompetens i rörelseförståelse och traumamedvetet förhållningssätt för att stödja barns återhämtning efter svåra livshändelser
- Stärkt samverkan mellan föräldrar och skola och föreningsliv genom relationsfrämjande insatser

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

- Fler idrottsföreningar har kunskap och kompetens om hur man bedriver en trygg och inkluderande idrott med utgångspunkt i ett barnrättsperspektiv

Långsiktiga effektmål:

- Att fler barn och ungdomar når målet med daglig fysisk aktivitet
- Att arbetet med rörelseförståelse är lika prioriterat som arbetet med läs- och skrivförståelse.
- Att fler elever och personal har en lugnare och mer harmonisk arbetsmiljö.
- Förbättrade skolresultat
- Att fler viktiga vuxna har ett traumamedvetet förhållningsätt som stödjer barns återhämtning efter svåra livshändelser
- Att fler barn har en meningsfull och aktiv fritidssysselsättning
- Att barn och unga i Gävle har en *tryggare* och mer *inkluderande* skola och fritid fri från diskriminering, kränkande behandling och övergrepp.
- Att ha god samverkan och tillit mellan skola, föreningsliv och föräldrar med gemensam utgångspunkt i barnets bästa

Uppdragsplan och aktivitetslista för 2021

Tabellen nedan beskriver insatser som planerades för projektår 2021 samt status för dessa vid projektårets slut. Alla aktiviteter är kopplade till både dom kortsiktiga- och dom långsiktiga effektmålen.

Q1 (januari-mars, kartläggningsfas)

Aktivitet/insats	Område	Resultat/status
Uppstartsmöten med arbetsgrupper hos samtliga ytterområden, fokus: presentation av projektet och identifiera arbetsområden	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört
Inledande samtal med Forsbacka IK – fokus föreningsutveckling för att stärka orten	Forsbacka	Genomfört
Nyrekrytering av aktivitetsledare till direktstödsverksamheten DOIT i Andersberg	Anderberg	Genomfört
Presentation av projektet för grundskolor i berörda ytterområden	Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört
Fortsatt processtöd för Andersbergsskolan – fokus elevledarutbildning	Andersberg	Genomfört
Uppföljande möte med ytterområdesgruppen i Forsbacka, planera för första gemensamma insatsen med fokus kartläggning av En meningsfull fritid i Forsbacka	Forsbacka	Genomfört
Utbildning i konceptet Hand the Ball (Forsbacka skola) med fokus att stärka samverkan mellan skolan-Forsbacka IK genom handboll	Forsbacka	Genomfört
Skolobservation	Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört
Sportlovsaktiviteter i samarbete med Andersbergssgruppen	Andersberg	Genomfört

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Q2+Q3 (april-september, genomförandefas)

Aktivitet/insats	Område	Resultat
Grundutbildning i Rörelseförståelse för Hedesunda skola	Hedesunda	Genomfört
Grundutbildning i Rörelseförståelse för Bergby skola	Bergby/Hamrångebygden	Genomfört
Elevledarutbildning för elever i åk 6 på Forsbacka skola	Forsbacka	Genomfört
Ingå i lokalt nätverk för fortsatt samarbete med andra aktörer i området	Andersberg	Genomfört
Rörelseteamträffar (Följer upp handlingsplanerna)	Andersberg Bergby/Hamrångebygden Hedesunda Forsbacka	Genomfört
Nollmätning samt temperaturmätning	Hedesunda Bergby/Hamrångebygden	Genomfört
Temadagar med fokus på En meningsfull fritid	Hedesunda Bergby/Hamrångebygden	Utgick efter beslut i styrgruppen. Aktivitetsväskor utdelade och kartläggning genomförd.
Insatser som rör inomhus- och utomhusmiljö för ökad rörelseglädje	Hedesunda Bergby/Hamrångebygden	Genomfört
Fortsätta utveckla DOIT-verksamheten med både föreningskopplingen och fler barn	Andersberg	Genomfört
Andersberg statuerar gott exempel i RiS	Andersberg	Genomfört
Idrottens dag 24/9 (inom ramen för RiS)	Andersberg Hedesunda Bergby Forsbacka	Genomfört (deltog i Bergby)

Q4 (oktober-november-december)

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Aktivitet/insats	Område	Resultat
Elevledarutbildning för elever i åk 5 eller 6 på Bergby skola	Bergby/Hamrådebygden	Genomfört (både åk5 och 6)
Elevledarutbildning för elever i åk 5 eller 6 på Hedesunda skola	Hedesunda	Genomfört (både åk 5 och 6)
Ingå i lokalt nätverk för fortsatt samarbete med andra aktörer i området	Andersberg	Genomfört
Rörelseteamträffar (Följer upp handlingsplanerna)	Andersberg Bergby/Hamrådebygden Hedesunda Forsbacka	Genomfört
En meningsfull fritid och inkludering av fler i Ytterområdessatsningen	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Svårigheter att nå aktörer och förankra projektet i grupper Hedesunda, Hamrådebygden.
”Medborgarenkät” Forsbacka, kartlägg önskemål om en meningsfull fritid	Forsbacka i första hand (Hedesunda, Hamrådebygden)	Pandemi och lokala förutsättningar gjorde att en enkät genomfördes i Forsbacka vid aktivitetsdag, på de andra orterna skickades den ut till vårdnadshavare genom skolan.
Insatser som rör inomhus- och utomhusmiljö för ökad rörelseglädje, dialog om trygghet på skolgården	Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört
Komplettera ledarutbildning med barnkonventionen (förening/fritidsgård)	Hedesunda	Se insats erbjuda anpassad fem steg till en handlingsplan – samma material/insats.
Erbjuda anpassad Fem steg till en handlingsplan till Hedesunda IF, Forsbacka IK, NorrHam och Norrsundet IF	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden (ev. alla samtidigt)	Genomfört. Erbjudit samtliga nämnda föreningar (men alla har inte tackat ja till erbjudande) samt andra aktörer som möter barn på fritiden. Kyrkan haft inspirationstillfälle.
Erbjuda utbildning i traumaförståelse skolor	Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört. Hedesunda deltog i föreläsning, Bergby tackade nej. Forsbacka skola deltog i uppföljningstillfälle.
Erbjuda traumaförståelse, Tryggare tillsammans, Stopp! Min kropp! Till föreningar	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört – samtliga aktörer i Rörelsesatsningen har erbjudits delta (men alla har inte tackat ja till erbjudande) i föreläsningstillfälle traumaförståelse samt Stopp!Min kropp! Perspektivet Tryggare tillsammans lyft.
Nå vårdnadshavare	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Påverkat av pandemi – inga föräldramöten. Vårdnadshavare har nåtts via utskick genom skolan.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Samordna möten mellan relevanta aktörer	Forsbacka Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Genomfört
Möjliggöra DOIT hela 2021	Andersberg	Genomfört
Fortsatt stöd till att utveckla rörelse under skoldagen	Andersberg	Genomfört
Fortsätta samarbete skola, föräldrar och fritid	Andersberg	Genomfört
Anordna rörelserika och kostnadsfria aktiviteter på lov tillsammans med andra aktörer	Andersberg	Genomfört
Genomföra spridnings/dialogkonferens del 1 och 2	Övergripande Gävle kommun	Genomfört del 1
Utvärdering och uppföljning med arbetsgrupper och styrgrupp, av insatser inom ramen för projektåret 2021	Forsbacka Andersberg Hedesunda Bergby/Hamrådebygden	Pågående
Rapportering	Övergripande	Genomfört

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Övergripande utbildningsinsatser i projektet

Grundutbildning i rörelseförståelse

Samtliga skolor har deltagit i grundutbildning i rörelseförståelse under 2021. Mer information finns under respektive skola.

Barn, trauma och bemötande

Under projektåret har de tre skolorna i ytterområdena fått erbjudande om kompetenshöjande insatser i barn, trauma och bemötande. Se respektive område. Även aktörer som möter barn på fritiden har erbjudits föreläsningen.

Bilder från innehållet i föreläsningen om barn, trauma och bemötande. Bilderna beskriver hjärnans stresssystem med röd- och grön lampa.

Trygga och inkluderande idrottsföreningar

Samarbete med idrottskonsulenter i barn- och ungdomsgruppen hos RF-SISU Gävleborg,

I samarbete med idrottskonsulenter i Barn- och ungdomsgruppen på RF SISU Gävleborg har ett material inspirerat av High Five – fem steg till en handlingsplan, tagits fram. Metoden High Five i sin helhet bygger på att en representativ grupp från idrottsföreningen bestående av föräldrar, ungdomar, ledare med flera träffas för att i fem steg skapa en handlingsplan för att skapa en förening fri från mobbning och diskriminering. Under projektåret har ett anpassat, komprimerat material tagits fram i dialog med idrottskonsulenter som nämns ovan: En trygg idrott och fritid. Det anpassade materialet innebär två utbildningstillfällen och erbjudande för föreningen att genomföra enkäter däremellan. Det första tillfället är en inspirationsträff kring Barnkonventionen, våldsbegreppet, kränkningar, diskriminering och mobbning, och det andra tillfället handlar om enkätsvaren, övningar kring prioriteringar i föreningen och verktyg för att påbörja och möjliggöra ett processarbete med en handlingsplan för trygghet. Samarbetet med RF-SISU Gävleborgs idrottskonsulenter har inneburit ett stort mervärde i projektet. Utöver att utforma gemensamt material utifrån både idrottsligt- och barnrättsperspektiv, har det också mottagits positivt att för idrottsföreningar kunna fortsätta arbetet efter de inledande träffarna tillsammans med "sin" idrottskonsulent. Det har även inneburit ökade möjligheter för projektet att nå ut till föreningar.

Samtliga aktörer som projektet mött under året och som möter barn på fritiden fick erbjudande att delta i utbildningen under hösten. Då ingen förening eller aktör anmälde sig till det första tillfället blev det en lärdom att generella erbjudanden av utbildningar av detta slag är svårt att nå ut med. Istället erbjöd projektet inspirationstillfället till enskilda aktörer som i efterhand uttryckte intresse för att arbeta med frågorna. En av de aktörer som deltog i ett första inspirationstillfälle var Svenska Kyrkan i Forsbacka (Valbo/Hedesunda pastorat). Svenska Kyrkan möter många barn och unga i Forsbacka i verksamhet så som kör och miniorer samt tjejgrupper i samverkan med skolan (Valbo). Kyrkan har ett inarbetat arbetssätt vad gäller planering och innehåll i sina aktiviteter, där barnkonventionen är en viktig grund i arbetet. En uttalad ambition och motivation finns kring att skapa mer struktur och tydlighet i trygghetsarbetet. Som nämndes ovan har även Hedesunda IF visat stort intresse för att ta del av inspirationstillfället, och tillsammans med föreningens idrottskonsulent planerades insatsen med ytterligare anpassningar

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

genomföras i mars månad. På grund av förhinder inom föreningen ställdes tillfället in men kommer förhoppningsvis att genomföras vid ett senare tillfälle (efter projektårets slut) med RF-SISUS idrottskonsulent.

Stopp min kropp! på fritiden

Tack vare extra finansiering från Länsstyrelsen erbjöd Rädda Barnen under hösten 2021 ett seminarium i samband med lanseringen av "Stopp! Min kropp! På fritiden. Seminariet riktades till idrottsföreningar i länet, men även aktörer inom Rörelsesatsningen i Gävle kommun erbjöds att delta. Även med detta erbjudande fanns utmaningar i att hitta intresse och möjlighet för ideella att delta. Svenska Kyrkan i Forsbacka tog del av erbjudandet, och vid uppföljning uttryckte de att de har ett stort intresse av att börja använda materialet mer strukturerat.

Andersberg

Projektår 2

Skolan

Utgångsläge

Se rapporten från 2021 (bilaga XX)

Resultat och effekter

Skolan har under sitt andra år fortsatt fått stöd utifrån Rörelsesatsningen i form av aktivitetsledare under deras rastverksamhet för att stötta upp och inspirera. En av dessa ledare var även med och informerade nya elever om DOIT under årets gång då han även var ledare i den verksamheten. Under 2021 bytte skolan rektor och projektet har haft dialog med den nytilträdde rektorn. Aktivitetsledarnas uppdrag om att leda rörelseaktiviteter på rasten utvecklades till att även besöka åk 4-6 i klassrummen för att uppmuntra och inspirera till rörelsepåbrott under några få minuter under lektionstid. Skolans stöd av aktivitetsledare varade under hela vårterminen där en av ledarna har fortsatt leda aktiviteter även under DOIT-verksamheten på samma sätt.

Skolan har som ett gott exempel blivit inbjudna att presentera deras omorganisation av rastverksamhets-strukturen på en av nätverksträffarna som RF-SISU Gävleborg anordnar nationellt tillsammans med distrikten RF-SISU Uppland och RF-SISU Västernorrland. Där fick de sprida deras goda arbete som de genomfört med stöttning av satsningen.

Skolan fick liksom tidigare år vara med och delta i RF-SISUS Idrottens dag som är ett arrangemang av förbundet och skolan tillsammans där flertalet föreningar var inbjudna till skolan för att genomföra prova-på aktiviteter under 120min. Dagen genomfördes även 2020 och hoppas nu kunna vara ett stående inslag under september månad framöver för skolans räkning. Målet med dagen var att skapa rörelse och bygga broar till föreningslivet för eleverna.

En meningsfull fritid i Andersberg

Resultat och effekter

Under 2020 berättade många barn samt skolan om behovet av fler fritidsaktiviteter som är tillgängliga återkommande för barnen i Andersberg. Skolan beskrev att det vid flera tillfällen varit prova-på-aktiviteter på skolan för att visa barnen vad de kan göra på fritiden, men att trösklarna sedan blir för höga för att barnen ska kunna delta i fritidsaktiviteter kontinuerligt och på samma villkor. Med bakgrund av det arbete som Riksidrottsförbundet och Rädda Barnen haft i Malmö sedan 2017 startades DOIT under höstterminen 2020 i Andersberg i nära samverkan med Andersbergsskolan. Arbetet med DOIT handlar om att sänka trösklarna för barn att komma in i meningsfulla fritidsaktiviteter, och DOIT:s främsta effekt är att verksamheten konstant bidrar till att minska ojämlikheten mellan barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden och barn och unga i socioekonomiskt tryggare områden. Det nära samarbetet med föreningar inom DOIT utgör bryggan som behövs för att få föreningar att etablera

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

sig i föreningssvaga områden och skapa en plattform som är tryggare, mer meningsfull och mer tillgänglig för barn och unga. I DOIT används metoden engagemangsguidning.

I DOIT (delaktighet, organisering, inkludering, trygghet) Andersberg är fokus:

- Engagemangsguidning (guida och lotsa barn och föräldrar till vilka aktiviteter som finns)
- Att skapa ett starkt nätverk av samverkande aktörer i området som gemensamt jobbar för barns fritid och uppväxtvillkor
- Att utbilda för tryggare verksamhet ur ett barnperspektiv
- Att utbilda viktiga vuxna i barn, trauma och bemötande
- Att erbjuda barn och ungdomar stöd i deras skolgång genom läxhjälp

Engagemangsguidning går ut på att barnen i verksamheten på ett demokratiskt sätt själva ska vara delaktiga i att utforma aktiviteterna, efter det egna engagemanget och egna behovet. Engagemangsguidning utgår från barns egna intressen och är en arbetsmetod där relationsskapande aktiviteter och samordning är viktiga delar. I arbetet med engagemangsguidning behöver och ska det alltid vara minst två trygga vuxna som fungerar som guider för barnen, dessa kallas för aktivitetsledare och de deltar vid varje tillfälle.

Under 2021 har DOIT Andersberg kunnat bedrivas i samverkan med Andersbergsskolan och friskolan Lyftet, med delvis finansiering/stöd från projektet, Gavlegårdarna och företagssamarbeten. Verksamheten är öppen för alla barn i Andersberg i åldrarna 9-13 år. Även barn som går på andra skolor kommer för att delta. Verksamheten är förlagd i anslutning till skoldagen i Andersbergs idrottshall. Då det har varit ett stort intresse att delta så har verksamheten delats upp i årskurser, för årskurs 3 och 4 på tisdagar samt årskurs 5 och 6 på torsdagar. Verksamheten formas av och tillsammans med barnen, där barnens önskemål på aktiviteter får forma verksamheten. Aktivitetsledare uppmuntrar även barnen att testa nya saker, som de kanske inte testat tidigare. Aktivitetsledare har sett att barnen vågar testa nya idrottsaktiviteter såsom boxning och dans även utanför DOIT. När barnen har känt sig trygga i verksamheten i DOIT så har barnen vågat testa nya saker även utanför DOIT. Barnen återkommer till DOIT och berättar med engagemang för aktivitetsledare hur roligt de haft på aktiviteter och visar en stolthet över att ha vågat ingå i ett nytt sammanhang. I början av året ville många barn sitta på sidan och iaktta innan de vågade kliva in i aktiviteterna. Barnen lämnar gärna skärmar och stillasittande för att komma och ha roligt i verksamheten.

Barnens delaktighet

Barnen har efterfrågat badminton, basket, fotboll samt lekar med fokus på rörelse. Barnens hälsa har förbättrats och flera av barnen orkar vara mer aktiva under aktiviteterna, och orkar vara med längre nu jämfört med i början av året. Aktiviteterna kompletteras med samtal om kroppsregler utifrån materialet Stopp min kropp som Rädda Barnen har tagit fram. Det har gett resultatet att barnen säger "Stopp min kropp!" när något inte känns bra, vilket stärker deras självförtroende i att våga säga ifrån. Barnen vill också prata om rättigheter, till exempel rätten att inte diskrimineras och att kunna säga ifrån om barnen möter rasism eller diskriminering på grund av deras religion. I verksamheten är det nolltolerans mot kränkningar och diskriminering. Aktivitetsledare finns där för att fånga upp om tankar och frågor kommer upp vid fler tillfällen.

Föräldrafokus

Flera föräldrar har också blivit delaktiga. Barnen berättar för föräldrarna vilket gör att föräldrarna blir mer delaktiga. Aktiviteterna betyder mycket för barnen och då blir föräldrarna intresserade. Aktivitetsledarna är **tillgängliga för föräldrarna** som ringer till aktivitetsledare och är nyfikna på aktiviteterna. Aktivitetsledare kan **förklara på det språk** som föräldrarna känner sig mest bekväma i, och kan **berätta om vikten av idrott och rörelse** samt varför vi genomför aktiviteterna. Efter årsskiftet vill aktivitetsledarna jobba mer **upsökande mot föräldrar** för att nå ut med mer information. Framöver hoppas vi få fler föräldrar som engagerar sig i verksamheten och att föräldrarna får bidra med sin kompetens och växa i det.

Föreningssamverkan

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Utifrån det stora intresset som barnen visat för basket så har ansvarig idrottskonsulent hos RF-SISU Gävleborg stöttat Helges IF att starta en sektion för basket. Efter årsskiftet planerar Helges IF att starta upp basketverksamhet för barn och ungdomar. En viktig lärdom från första året är att de föreningar som är större och har mer resurser snabbt kan kliva in och erbjuda prova på-aktiviteter, men utan intention om att etablera sig i stadsdelen på sikt. Det tar lite längre tid för mindre föreningar med mindre resurser att komma in i verksamheten, men där DOIT blir en viktig plattform för att nå barnen och att det i början finns ledare som barnen känner sig trygga med. På sikt ser vi dock att de mindre föreningarna vill vara kvar och etablera sin verksamhet i Andersberg, vilket på sikt kommer att gynna hela stadsdelen och alla som bor där. Under vårterminen 2022 har ett nära samarbete med Kulturskolan i Gävle kommun upprättats. Utifrån barnens önskemål om dans har danspedagog från Kulturskolan kunnat erbjuda danslektioner varje vecka för barnen. Under vårterminen stöttar även ungdomar från projektet Shanazis hjältar i Gävle kommun upp verksamheten i DOIT, då de på sikt vill starta upp samtalsgrupper för killar i åldrarna 9-14 år. Detta efterfrågas ofta av killarna som besöker DOIT.

Nyckeltal från verksamheten:

Antal deltagare:

Antal tillfällen under 2021	Unika tjejer	Unika killar	Antal deltagare per tillfälle (snitt)	Totala antal deltagartillfällen
81	25 tjejer 9-14 år	35 killar 9-14 år	23	1899 deltagartillfällen
	5 unika tjejer som ledare	4 unika killar som ledare	4 aktivitetsledare vid varje tillfälle (snitt)	

Barnens röster om verksamheten:

92 % tycker att våra fritidsaktiviteter bidrar till en lite eller mycket roligare fritid!

90 % skulle tipsa en vän

76 % har lärt sig något av våra aktiviteter

Några citat från verksamheten som barnen sagt till aktivitetsledare:

"Ni har världens bästa jobb – det här måste vara världens bästa jobb!"

"Innan DOIT hade jag inga kompisar, men nu när jag är med i DOIT så har jag fått kompisar!"

Bild från DOIT där en ledare spelar badminton med ett barn.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Utökade insatser i Andersberg har möjliggjorts genom projektet

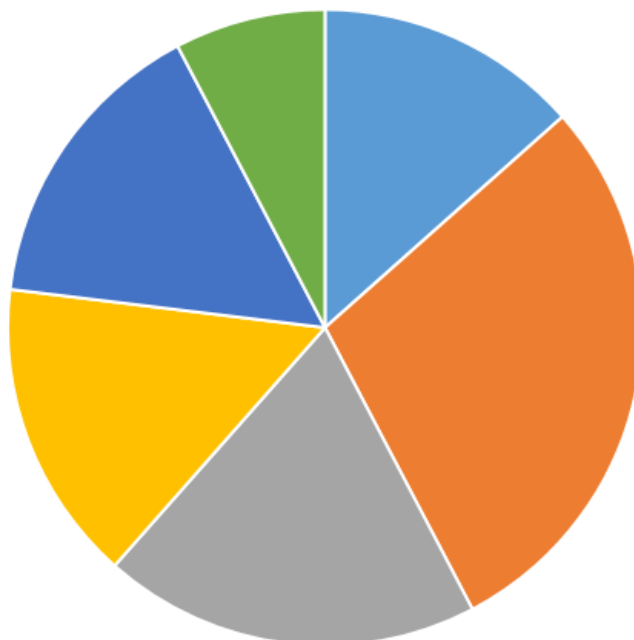
Under 2020 hade projektet möjlighet att lyssna in barnens och föräldrarnas röster om behov och förutsättningar samt vilka insatser som efterfrågas. Det systematiska kartläggningsarbetet under år 2020 i projektet gjorde detta möjligt och har lett till utökade insatser i Andersberg. Utifrån barnens och föräldrarnas behov och önskemål har Rädda Barnen sökt medel för utökad finansiering från Länsstyrelsen och har kunnat rikta medel från företagssamarbeten till insatser i Andersberg, vilket har möjliggjort flera insatser under 2021 och 2022. Dessa insatser innefattar bland annat insatser med ett särskilt fokus på flickor och flickors rätt till en meningsfull fritid under hela 2021 och 2022. Sammanfattningsvis genomförs dessa insatser i Andersberg till följd av de kartläggningar som genomfördes under 2020 och 2021:

- Pippi Power: forum för tjejer i åldrarna 9-14 år att mötas och prata om rättigheter, meningsfull fritid med mera
- Studiestöd för barn och föräldrar gemensamt
- Föräldraforum med fokus på demokrati och delaktighet där det finns en nära samverkan med Förebyggandeenheten inom Socialtjänsten i Gävle kommun
- Jobbcoachning och utveckling av ledarskap för ungdomar mellan 15-24 år

I Andersberg genomförs arbetet med en stark övertygelse om att vi tillsammans med andra aktörer behöver identifiera utmaningar och hitta lösningar för att få till en hållbar positiv förändring för barn och deras föräldrar. Genom dialog och forum att mötas får föräldrar och barn äga vilka behov och lösningar som ska prioriteras för att förbättra situationen för barn i området, allt utifrån ett barnrättsperspektiv. Samarbetet mellan RF-SISU Gävleborg, Gävle kommun och Rädda Barnen har varit en viktig nyckel i detta, som har gjort det möjligt att i förlängningen knyta till oss fler aktörer som vill vara med och bidra till varaktig förändring. Under året har IKEA inrett en av Hyresgästföreningens lokaler där Pippi Power håller till en gång per vecka. Det har gett ett mervärde för barnen som deltar i Pippi Power men ger också effekt för fler i området som nyttjar lokalerna.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Helhetsbild av Rädda Barnens insatser i Andersberg 2022

- Insatser för att stärka asylsökande föräldrar i samhällsetablering och språkutveckling
- Pippi-power - tjejgrupper och bemanning av DOIT
- Engagemangsguidning och samhällsetablering för ungdomar 15+
- Samhällsorientering, studiestöd och meningsfull fritid för nyanlända barnfamiljer. Gävle kommun projektägare med medel från Länsstyrelsen §37.
- Rörelsesatsningen övergripande insatser och DOIT
- Aktivitetsledare DOIT finansiering från Gavlegårdarna

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Forsbacka: Forsbacka skola

Projektår 2

Skolan

Utgångsläge

Se rapporten från 2020 (bilaga XX)

Resultat och effekter

Skolan har under sitt andra år fortsatt fått stöd utifrån Rörelsesatsningen i form av aktivitetsledare under deras rastverksamhet för att stötta upp och inspirera. Aktivitetsledaren har även haft en nyckelroll i uppstartandet av Rörelsefritids som beskrivs mer under kapitlet Fritiden. Aktivitetsledarens roll blev en sådan viktig förebild i detta arbete som i sin tur ledde till att han blev erbjuden en tjänst på skolan som idrottslärare för att fortsätta inspirera till rörelse under skoltiden i skolans regi. Aktivitetsledaren har till viss del varit kvar i satsningen och arbetat vidare med rörelsefritids samt sett över möjligheten att starta upp en skolidrottsförening som är i process just nu.

Skolan fick liksom tidigare år vara med och delta i RF-SISUs Idrottens dag som är ett arrangemang av förbundet och skolan tillsammans där flertalet föreningar var inbjudna till skolan för att genomföra prova-på aktiviteter under 120min. Dagen genomfördes även 2020 och hoppas nu kunna vara ett stående inslag under september månad framöver för skolans räkning. Målet med dagen var att skapa rörelse och bygga broar till föreningslivet för eleverna.

Barn, trauma och bemötande

Forsbacka skola tog del av introföreläsning i ämnet under sitt första projektår och identifierade efter det ett behov av påfyllnad och påminnelser om verktyg att använda i bemötandet av barnen. De deltog därför i ett uppföljningstillfälle lett av Rädda barnens psykolog Hanna Thermaenius i november. Rektor berättar att uppföljningstillfället varit av stor betydelse för personalen som efter tillfället allt mer använder verktyg och förhållningssättet i bemötandet av barnen. Förhållningssättet och medvetenheten kring "röda-gröna lampan" (finns beskrivet under rubriken *övergripande insatser*) är ett exempel på en positiv förändring.

Aktörer som möter barn på fritiden i Forsbacka erbjuds att delta i en introduktionsföreläsning i ämnet (tillsammans med Hedesunda skola och Bergby Centralskola som under sitt första projektår erbjuds introduktionsföreläsning, se respektive område). Svenska Kyrkan i Forsbacka visade intresse men hade inte möjlighet att delta i föreläsningstillfället, varför de istället fick ta del av inspelat material *När något har hänt*, som belyser delar av innehållet i föreläsningen.

En meningsfull fritid i Forsbacka

Identifierade önskemål och utvecklingsområden sedan projektår 1 var starkt samverkan mellan skolan, Knoppen och Forsbacka IK, liksom arbetet med att nå ut till föräldrar för att höra deras röster om fritiden för barn i Forsbacka. Många barn och unga i Forsbacka deltar i Knoppen, fotboll/bollkul och handboll. Aktörer på orten som har samverkat med Rörelsesatsningen under året har varit Knoppen Unga Örnar, Forsbacka IK och Svenska kyrkan. Samtidigt som beslut togs om finansiering till Rörelsesatsning i skolan beslutades det att även tillföra extra resurser till Knoppen, Unga örnar i Forsbacka. Den största betydelsen av de extra medlen till Knoppen har varit att få möjlighet att erbjuda alla barn i Forsbacka barnverksamhet och därigenom även engagera och lyfta fram unga ledare. Fritidsgården Knoppen har varit en viktig aktör och motor i samarbetet i Forsbacka, och idéer från barn i verksamheten har lyfts i den gemensamma gruppen av aktörer som samverkar kring en meningsfull fritid för barn och unga.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

En aktivitetsdag arrangerades under hösten, då aktörer involverade i Rörelsesatsningen gemensamt anordnade en aktivitetsdag på Mariehov som ett led i att nå föräldrar för att höra deras röster om fritiden i Forsbacka, samt att ge barn möjlighet att prova på aktiviteter för att på sikt ge fler tillgång till en meningsfull fritid. Ett femtiotal barn och föräldrar deltog i aktiviteterna. Barnen som deltog under aktivitetsdagen fick frågan vad de behöver för att känna sig trygga när de deltar i en fritidsaktivitet och uttryckte genomgående vänner och snälla vuxna som avgörande för tryggheten.

Bilder som barnen i Forsbacka målade under aktivitetsdagen. Barnen beskriver i bilderna vad de behöver för att känna sig trygga när de deltar i fritidsaktiviteter, exempelvis:

Lagkamrater

Snälla vuxna

Kompisar

Vuxna i närheten

Bild från aktivitetsdag i Forsbacka. Barn och ledare spelar fotboll på en stor fotbollsplan.

Rörelsefritids

Ett framgångsrikt arbete med en verksamhet för barn i årskurs f-6 initierades under våren 2021 och fick namnet RörelseFIKtids – ett tillfälle i veckan i idrottshallen med olika former av rörelse och lek. Representanter från Knoppen, Svenska Kyrkan, Forsbacka IK och RF-SISU Gävleborg har gemensamt lett aktiviteterna. En framgångsfaktor har varit att ha skolan som plattform för att nå alla barn med erbjudandet samt att planera verksamheten utifrån barnens delaktighet och önskemål. Verksamheten startade under våren 2021, återupptogs under hösten under namnet Rörelsefritids.

Rörelsefritids har även bidragit till:

- samarbete med Sportoteket.
- dialog om att starta innebandylek inom Forsbacka IK
- påbörjat arbete där Forsbacka IK:s idrottskonsulent tillsammans med föreningen undersöker möjligheten till att fortsätta Rörelsefritidsverksamheten inom föreningen.
- planering för att ordna gemensamma aktiviteter med Friluftsförbundet Unga Äventyrare, som ett led i att locka fler barn som i dagsläget inte är aktiva.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Upp till ett trettiotal barn har deltagit i aktivitetstillfällena, som trots åtstramade pandemirestriktioner har genomförts, då anpassade till utomhusaktiviteten skridskoåkning. Barnen som deltar i Rörelsefritids uttrycker att det är roligt att få leka och vara delaktiga i planeringen och de känner trygghet i att känna igen lokal och ledare från skolan. De samverkande aktörerna i Rörelsesatsningen har regelbundet haft dialog om befintliga aktiviteter på orten samt om att arbeta för att både utöka utbudet och att nå fler barn. Ett resultat av detta är en ökad nyfikenhet att vilja att nå de som idag inte har tillgång till en meningsfull fritid.

Under året har även en samverkan mellan Rörelsesatsningen och den lokala fältaren på orten initierats. Att få kännedom om varandras verksamheter och insatser samt gemensamt diskutera identifierade behov bland barn och unga kopplat till skola och fritid bidrar till möjligheter att komplettera varandra i insatser och stöd samt ökade förutsättningar för trygga verksamheter. Ett resultat av dialogen var att Forsbacka skola numera deltar i nätverket socialsamverkan med skolorna i Valbo.

Forsbacka IK

Parallellt med projektet så har en idrottskonsulent från RF-SISU arbetat med idrottsföreningen i Forsbacka för att stärka upp dem. En del i det arbetet är att Rörelsefritids ska efter projektets slut gå in under Forsbacka IK:s verksamhet för att fungera som en plattform där barn och ungdomar kan delta i rörelseaktiviteter utan att välja någon specifik idrott. Barnen och ungdomarna har möjlighet att välja idrott vid ett senare skede, men lek och rörelse blir det första steget.

Föräldrar

Stora anpassningar har fått göras i och med pandemiåret, då det inte har varit möjligt att möta föräldrar på skolans föräldramöten. Aktivitetsdagen som nämns ovan blev en del i att nå föräldrar med information om tryggt föräldraskap och att höra deras röster genom en enkät om fritiden för barn i Forsbacka. Enkäten spreds vid aktivitetsdagen och via skolan, men trots detta fick den endast 11 svar. Under år 1 påbörjades dialog med Hyresgästföreningen som tillsammans ville nå ut till föräldrar och barn i området. Tillsammans planerades insatser för att nå ut till fler föräldrar, men på grund av restriktioner har det inte gått att genomföra dessa insatser.

I enkäten svarar föräldrarna bland annat på om de anser att alla barn och unga har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter, om de upplever att några aktiviteter saknas på orten och om de tycker att de kan påverka i frågor som rör fritiden för barn. Svaren i enkäten styrker att många aktiviteter erbjuds i Forsbacka och att många är aktiva, men att utmaningar, som även beskrevs för projektår 1, är att ge yngre barn tillgång till exempelvis fotbolls- och innebandylag. En betydande andel (40 %) av de svarande föräldrarna uttryckte även att de upplever att de inte kan påverka i frågor kring fritiden för barn i Forsbacka.

Hamrångebygden

Projektår 1

Skolan: Bergby Centralskola

Utgångsläge

Skolan är en F-åk9 med en väldigt stor skolgård där barnen får röra sig väldigt fritt 360 grader runt skolan, förutom de allra minsta barnen som har en markerad skolgård.

Rastboden på skolgården har nästan inga saker alls att kunna ta del av, enligt de vuxna vi pratade med så har det funnits fler saker att låna men att de oftast inte kommer tillbaka efter lekstunden och därför har de inte gjort några nya inköp. Det vi kunde uppmärksamma var några rockringar samt några basketbollar. Barnen som körde pricken fick använda sig av en basketboll då fotbollar inte fanns. Eleverna var inte alls pratglada utan tog nästan avstånd från oss utifrån som kom för att observera. Vi jämförde med vår andra skolobservation i Hedesunda där barnen var så mycket mer nyfikna och ville prata och leka med oss.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Barnen här verkade mer blyga och reserverade. Struktur kring rasten fanns för pedagoger då det var numrerat hur de skulle röra sig under sin rastvakt. Områden var tydligt avgränsade så de visste var de skulle infinna sig.

Det fanns även struktur för rastaktiviteter som anordnades måndagar, onsdagar och torsdagar. Skolan är under ombyggnad och ska byggas ut med bibliotek, fritidsgård och sporthall. Deras befintliga sporthall ligger i dagsläget i Norrsundet och är ca 7 km bort. Det har däremot en mindre idrottssal där de till viss del bedriver idrottsverksamheten i. Idrottsläraren som bedriver verksamheten i den salen vittnar om fuktskador och att det inte alls är en lämplig miljö för vare sig barnen eller henne. På grund av detta så förlägger hon verksamheten så mycket som det går utomhus för att minska på närvaron i den utsatta lokalen.

Vad det gäller kopplingen till föreningar kunde vi vid vårt första besök på skolan inte kartlägga utifrån samtal med barnen om de var många som ingick i någon förening. Däremot pratade vi med de vuxna som fanns på rasten och de antydde att det är svårt för barnen att delta i föreningslivet då de bor i olika delar och ett föreningsengagemang kräver föräldrar som engagerar sig och skjutsar barnen till aktiviteter. Vi kunde heller inte utläsa de på deras kläder (jackor och mössor) som vi enkelt kunde göra i Hedesunda där varannan elev hade anknytning till Hedesunda IF enligt deras kläder.

Citat från pedagog på skolan:

“Dagens föräldrar pratar om egen tid, vad är det? Har man barn så ska man lägga ner tid på dem. Det är inte barnen som har valt att bo här och så långt ifrån olika aktiviteter utan det är föräldrarna. Då bör de ta ansvar och skjutsa sina barn till olika aktiviteter som ligger en bit bort”

Rörelsepåuser genomförs, men väldigt varierande beroende på varje individ i personalen. Åk-2 är en årkurs där de använder sig flitigt av den typen av rörelse. Rastaktiviteterna som fritidspedagogen ansvarar för är tre dagar i veckan på förmiddags och eftermiddags-rasten. De har även problem med att få ut eleverna på rasterna, de dröjer sig gärna kvar och vill inte gå ut.

Resultat och effekter

Skolan har tillsammans med Rädda barnen och RF-SISU Gävleborg bildat ett rörelseteam som under årets gång har träffats kontinuerligt för att stämna av frågor kopplat till rörelse och trygghet under skolan. Den personal på skolan som ingått i rörelseteamet är både rektor, fritidspedagoger och lärare. Under året har all personal på skolan utbildats av RF-SISU Gävleborg tillsammans med Ronnie Iverslätt från Djurgårdens Skolidrottsförbund inom ämnet ”Rörelse i skolmiljö”. De personer som ingått i rörelseteamet har under årets gång även deltagit i RF-SISUS nätverksträffar som de anordnat tillsammans med distrikten Västernorrland och Uppland. Skolan har fått tagit del av inspirationsmaterial i form av aktivitetsväskor, schabloner med tillhörande asfaltsfärg, högtalare, beachflaggor för att öka och inspirera till mer rörelse på skolan. Eleverna i årskurserna fyra och fem har genomgått utbildningen elevledarutbildning för rörelsecoacher som varit uppdelad i två träffar med både praktik och teori för att sedan tilldelas västar, kepsar, vattenflaskor och diplom. En enklare enkätundersökning har även genomförts hos alla elever på skolan. Där har barnen fått uppskatta; hur mycket dom rör på sig, hur mycket skärmtid de har, om de upplever deras skolgård som rolig, om de använder sig av rörelsepåuser, personalens närvaro på rasten samt frågor kopplat till trygghet (Se bilaga 1).

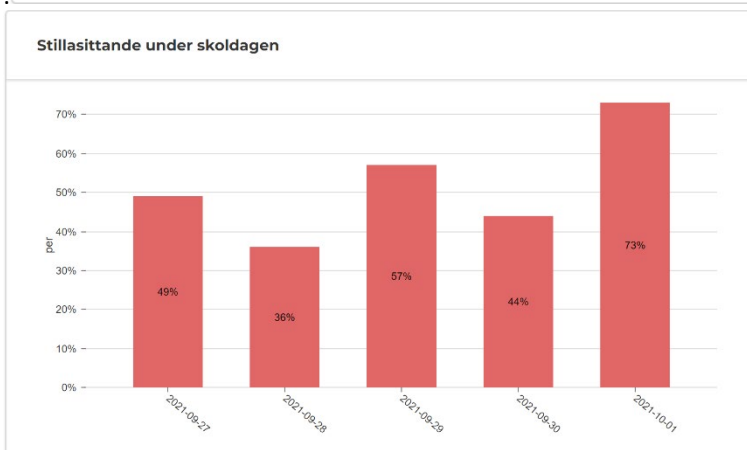
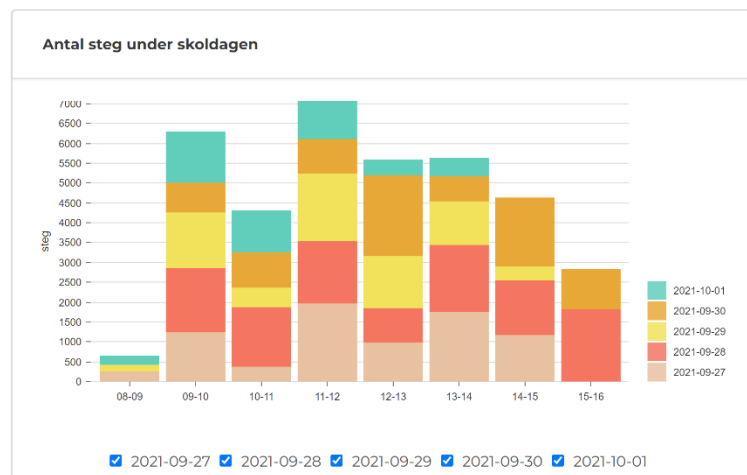
Föreningssamverkan

RF-SISU planerade och genomförde Idrottens dag tillsammans med skolan och närliggande föreningar. De var en dag fullspäckad av rörelse för hela skolan där de fick testa på olika aktiviteter. Ett resultat av dagen var att föreningen Gävle Taekwondo valde att schemalägga fem prova-på-aktiviteter ute i Bergby för att kunna etablera sin verksamhet i närområdet. Aktiviteterna genomfördes och föreningen har tillsammans med idrottskonsulent från RF-SISU sett över möjlig lokal för verksamhet i området. Föreningen fick beviljat medel för detta genom RF-SISU och etableringen är igång sedan årsskiftet.

Aktivitetmätare - SCRIN

Skolan har under en period fått låna aktivitetmätare i projektet för att dels uppmuntra till mer rörelse under en veckas tid samtidigt kartlägga deras aktivitet under skoldagen, deras stillasittande samt deras antal steg. Tanken med kartläggningen är att de ska kunna genomföra en mätning igen om 6- eller 12 månader för att jämföra resultaten för att se om förändring har skett sen de börjat införa mer rörelse under skoldagen

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Barn, trauma och bemötande

Bergby centralskola erbjuds ett introduktionstillfälle i traumaförståelse men valde att tacka nej till erbjudandet. De fick då ta del av inspelat material "När något har hänt" som belyser delar av den utbildning som erbjuds. Även aktörer som möter barn på fritiden erbjuds att delta i introduktionsföreläsningen men deltog inte.

En meningsfull fritid i Hamrådebygden

I Hamrådebygden, med Bergby som centralort finns en tradition av stark föreningskultur, och skolpersonal berättar att många barn deltar i föreningslivet medan en grupp inte deltar alls. Utifrån elevenkäten som genomfördes på skolan i början av projektåret och där barnen även fick svara på några frågor kring fritiden uppger 45 % av barnen att de är med i en idrottsförening, 18 % av de svarande eleverna vill börja, och 18 % är inte intresserade av att börja i någon förening.

Fritidsgården Zebran

Zebran är fritidsklubben och fritidsgården i Bergby och som drivs av den ideella verksamheten Unga örnar. Inom ramen för Unga örnar har de interna ledarskapsutbildningar och trygghetsarbete, och verksamheten ska utgå ifrån barns delaktighet. Ett femtiotal barn i årskurs 4-6 är inskrivna på fritidsklubben, och fritidsgården som har öppet fyra kvällar per vecka har mellan 20-60 besökande ungdomar. Fritidsgården är på väg att flytta in till nya lokaler i samband med att skolan byggs ut och blir en del av ett nytt Allaktivitetshus. Aktiviteter kopplat till rörelse som Zebran arrangerar är exempelvis badutflykter och lovaktiviteter. Kulturskolan har genom skolan haft cirkus i Zebrans lokaler. Personalen på Zebran vittnar om, i likhet med områdesrektor, att

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

attityden till alkohol både hos barn och vuxna är liberal, många barn gör tidig alkoholdebut. Förebyggande arbete görs kopplat till helger så som skolavslutning bland annat. Många ungdomar i bygden samlas utanför Zebran (även om de inte deltar i fritidsgårdens verksamhet). Det finns ett stort intresse för EPA-traktorer, och från såväl skola som aktörer som möter barn på fritiden uttrycks en oro för att högstadiungdomarna slutar röra på sig. Kopplat till en meningsfull fritid ville projektet få en bättre bild av hur ungdomarna själva upplever det genom att ställa några frågor i en enkät. Detta var ett initiativ som stäckte sig utanför projektets målgrupp. Skolan hade dock inte möjlighet att sprida enkäten.

Hinder för en meningsfull fritid

Vuxna antyder att en utmaning för många barn och ungdomar är avståndet till aktiviteter inom bygden, något som kräver att föräldrar har möjlighet att skjutsa. Många barn i Hamrångebygden åker skolbuss till och från skolan i Bergby, och då bussen från skolan endast har en avgång behöver de barn vars föräldrar inte har möjlighet att hämta dem eller möjlighet att stå för kostnad för lokaltrafik ta bussen hem direkt efter skolans slut. Detta beskrivs som en av anledningarna till att barns tillgång till en meningsfull fritid i Hamrångebygden begränsas.

Föreningssamverkan

Projektet har verkat för dialog med föreningslivet kring barn och unga i Hamrångebygden, i början av projektåret genom att mötas. De aktörer som bjöds in bedriver fritidsaktiviteter för barn på orten: ABF, NorrHam Hamrångebygdens IF, Hamrångefjärdens IK, Norrsundets IF och Fritidsklubben/fritidsgården Zebran. Diskussioner fördes kring vårdnadshavarnas intresse, att engagemang upplevs saknas och eventuellt kompetens kring varför barnen idag bör röra på sig. Föreningar uttrycker också en utmaning i att hitta personer som vill engagera sig ideellt. Under hösten verkade projektet för fortsatt dialog, men med anledning av stora utmaningar att nå ut till aktörerna med digitala mötesförfrågningar fick andra vägar att komma i kontakt sökas. Med hjälp av utvecklingsledare i ytterområdessatsningen har det tagits kontakt med enskilda föreningar så som Norrsundets IF och NorrHam IF. Dialogen med föreningarna har varit av stor vikt för att skapa ett större intresse för en meningsfull fritid för barn samt för att undersöka behovet av trygghetsarbete kopplat till föreningarna. NorrHam IF och Norrsundets IF möter en stor del av Hamrångebygdens barn och ungdomar. De beskriver ett stort behov av att fler vuxna engagerar sig som ledare då föreningarna är uppbyggda av eldsjälur. Det faktum att de personer som är engagerade i föreningen gör mycket och bidrar med stor del av sin tid i föreningarna ger också utmaningar i att sätta av ytterligare tid till exempelvis kompetenshöjande insatser/trygghetsarbete. Det finns en god kännedom om barn och unga på orten, och en vilja att hjälpas åt för att ge fler barn tillgång till aktiviteterna, till exempel genom möjlighet att låna utrustning.

Andra aktörer som nyligen etablerat sig på orten, eller är i starten för etablering, är Emelie Nissniss som bedriver ENWellness och har planer på att starta verksamhet för barn, samt Gävle Taekwondo som genom ett samarbete med skolan kring Idrottens dag därefter sett efterfrågan av att erbjuda aktiviteter till barn på fritiden. Samverkan med fältarna har initierats under året och har bidragit till att få en bättre bild av fritiden för barn och unga i Hamrångebygden samt få en ökad förståelse för hur det geografiska avståndet påverkar fältarnas närvaro på orten. Genom att diskutera identifierade behov har möjligheterna ökat att stötta skola och fritid med relevanta insatser från respektive verksamhet.

Föräldrar

Föräldrar har fått information om Rörelsesatsningen, tillgång till materialet Tryggt föräldraskap samt möjlighet att svara på enkäten En meningsfull fritid för barn och unga i Hamrångebygden. Skolan har spelat en stor roll för att nå föräldrarna med information och enkät. Enkäten bestod av frågor som nämns ovan för Forsbacka, och fick trots spridning under lång tid såväl genom skolan som genom forum i sociala medier endast 11 svar.

36 % av de svarande vårdnadshavarna uppger att de upplever att alla barn i bygden inte kan delta i fritidsaktiviteter, på grund av dåliga förbindelser eller att brist på information om vilka aktiviteter som erbjuds. Basket, hockey, dans och Taekwondo är några aktiviteter (bland andra) som föräldrarna nämner saknas på orten. 73 % av vårdnadshavarna uppger att de upplever att de inte kan påverka i frågor kring fritiden för barn i Hamrångebygden. Även en fråga om föräldrarnas förväntningar på det Allaktivitetshus som byggs fanns med i enkäten, med svar att förhoppningar är att det blir en inkluderande mötesplats med utrymme för fler aktiviteter än idrott.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Hedesunda

Projektår 1

Skolan

Utgångsläge

Stor skolgård där barnen får röra sig väldigt mycket fritt runtom hela skolan, liten skillnad mellan lågstadiet och mellanstadiets gränser. Stor och fin skog där barnen kan leka och har utsikt över en stor åker. En ny fin klätterställning med massa olika klätterhandtag som utmanar deras fysiska förmågor. (Se bild nedan) Fotbollsplan finns med mindre mål och där det var full aktivitet med både pojkar och flickor. Rastvärd fanns på plats för det området under hela rasttiden. Många olika aktiviteter igång på flera håll där få barn verkade inte ha något att göra. En trygg person på skolgården är deras rastbodsansvarig, som finns på plats under varje rast där de har ett välfungerande utlåningssystem där eleverna placerar klädnypor på sitt namn för vad de lånar.

Till vänster bild på skolgård med klätterställning. Till höger bild på träställning med namnlappar i olika färger och klädnypor som används vid utlåning av rastmaterial.

Mycket asfalt finns runtom hela skolgården där vi ser potential för att använda vårt asfaltsdekorkit för att liva upp skolgården där de haft problem med att få permanenta målningar på skolgården. Skolan ligger bredvid den nybyggda friidrottsbanan som skolan kan använda sig av under sommarhalvåret. En större fotbollsplan finns även i mitten av denna anläggning. Hedesunda IF som förening visar sig stark på skolgården då massor av barn bär deras mössa där många tränar båda ishockey och fotboll, pojkar som flickor. Ridning verkade också vara populärt bland några flickor.

Ett stort flickgäng spelade "pricken" som är en fotbollslek tillsammans, annars spelade många fotboll, tennis, hängde med rastvärderna, klättrade i klätterställningen eller befann sig i skogsslutningen. Skolan ligger belägen på en höjd där missionskyrkans lokaler utgör deras musiksal. Förskolan ligger inom skolans gränser där ett fint utbyte sker mellan barnen. De flesta av barnen på

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

skolan går på skolans kompisklubb eller fritids. Områdets fritidsgård har öppet en gång i veckan för verksamhet för både mellanstadiets barn och högstadiets barn, den är belägen ca 500m från skolan. Barnen vi pratade med på rasterna hade alla aktiviteter efter skoltid, tillgång till en meningsfull fritid fanns.

Resultat och effekter

Skolan har tillsammans med Rädda barnen och RF-SISU Gävleborg bildat ett rörelseteam som under årets gång har träffats kontinuerligt för att stämma av frågor kopplat till rörelse och trygghet under skolan. Den personal på skolan som ingått i rörelseteamet är både rektor, fritidspedagoger och lärare. Under året har all personal på skolan utbildats av RF-SISU Gävleborg tillsammans med Ronnie Iverslätt från Skolidrottsförbund inom ämnet "Rörelse i skolmiljö". De personer som ingått i rörelseteamet har under årets gång även deltagit i RF-SISUS nätverksträffar som de anordnat tillsammans med distrikten Västernorrland och Uppland. Skolan har fått tagit del av inspirationsmaterial i form av aktivitetsväskor, schabloner med tillhörande asfaltsfärg, högtalare, beachflaggor för att öka och inspirera till mer rörelse på skolan. Eleverna i årskurserna fyra och fem har genomgått utbildningen elevledarutbildning för rörelsecoacher som varit uppdelad i två träffar med både praktik och teori för att sedan tilldelas västar, kepsar, vattenflaskor och diplom. En enklare enkätundersökning har även genomförts hos alla elever på skolan. Där har barnen fått uppskattat; hur mycket dom rör på sig, hur mycket skärmtid de har, om de upplever deras skolgård som rolig, om de använder sig av rörelsepauser, personalens närvaro på rasten samt frågor kopplat till trygghet (Se bilaga 2).

Föreningssamverkan

RF-SISU planerade och genomförde Idrottens dag tillsammans med skolan och närliggande föreningar. De var en dag fullspäckad av rörelse för hela skolan där de fick testa på olika aktiviteter. Dagen ledde till att föreningen BK Falken valde att gå vidare tillsammans med RF-SISU för att se över hur de skulle kunna etablera sin verksamhet mer lokalt i Hedesunda samt försöka samverka mer med skolan under kommande år. Samverkan är under planeringsstadiet och kommer förhoppningsvis sättas i gång under VT-22. Parallellt med detta har även en samverkan mellan skolan och Hedesunda IF påbörjats där de vill få in en långsiktig samverkan som både är kontinuerlig och årshjulsbaserad. En annan förening som medverkande under idrottens dag var basketföreningen Färnebo Eagles, ett resultat av dagen var att de fick ca 5-6 nya medlemmar till föreningen via elever från åk 5-6 på skolan som tidigare inte varit aktiva i någon idrottsförening.

Aktivitetsmätare - SCRIN

Skolan har under en period fått låna aktivitetsmätare i projektet för att dels uppmuntra till mer rörelse under en veckas tid, men samtidigt kartlägga deras aktivitet under skoldagen, deras stillasittande samt deras antal steg. Tanken med kartläggningen är att de ska kunna genomföra en mätning igen om 6- eller 12 månader för att jämföra resultaten för att se om förändring har skett sen de börjat jobba med mer rörelse under skoldagen. Ett resultat av arbetet med aktivitetsmätarna är att rörelseteamet kunde konstatera att tjejer rör på sig mindre under rasterna än pojkar. Detta ledde till att rörelseteamet undersökte hur de skulle locka flickor att röra på sig mer, och en inledande kontakt med Kulturskolan kring dans har tagits. Här är några urklipp från resultaten:

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Barn, trauma och bemötande

Personal på Hedesunda skola deltog i december i en introduktionsföreläsning i barn, trauma och bemötande, ledd av Rädda Barnens psykolog Hanna Thermaenius. Personalen på Hedesunda skola uttrycker att föreläsningen var mycket uppskattad och relevant, och det finns en ambition hos skolan att följa upp gemensamt i personalgruppen.

Även aktörer som möter barn på fritiden erbjöds att delta i föreläsningen men deltog inte.

En meningsfull fritid i Hedesunda

Många barn i Hedesunda är aktiva i en förening på sin fritid, skolan uppskattade tidigare andelen till upp emot 80%, och många barn utövar hockey, fotboll, skidor och friidrott. Flera bland skolpersonalen är även aktiva i föreningslivet på fritiden, vilket bidrar till en viktig del i brobyggandet. Utöver idrottsaktiviteter finns även ett utbud av andra aktiviteter så som kör, ridning, juniorer. Även viss spontanidrott finns i Hedesunda, i två stora lekparker där det spelas fotboll på kvällarna. På frågan om vad en meningsfull fritid är för dig svarar många barn kompisar, familj och träning av olika slag.

Fritidsgården - FUBB

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Fritidsgården drivs av Hedesunda IF och är öppen en kväll i veckan för barn i årskurs 4-6 (ytterligare en kväll för ungdomar 13-18 år). Den är belägen en bit ifrån skolan men de flesta av barnen på skolan går på fritidsgården. På skolan finns fritidsklubben Kompisklubben. De flesta barn på skolan vi har pratat med berättar att de har tillgång till aktiviteter efter skoltid. De som bor utanför centralorten kan vara aktiva på annan ort som ligger geografiskt mer tillgängligt.

Allaktivitetshuset

Vissa utmaningar kring fritiden för barn i Hedesunda har funnits under hösten. I Hedesunda byggs ett nytt Allaktivitetshus som väntas stå klart inom kort. Bygget har dock blivit försenat, och i väntan på hallen har hockeysektionen inte haft någon ishall för hockeyträningar. Detta har enligt personal på skolan gjort att en del barn har valt att sluta med hockey. En del barn har andra aktiviteter (t ex innebandy) på annan ort som innebär att de behöver skjuts, och att åka ifrån Hedesunda ytterligare dagar, till exempel in till Gävle (där hockeysektionen haft möjlighet att låna ishall) för att träna i ishall lockar inte.

Efter uppdateringar från ytterområdesgruppen så planeras allaktivitetshuset stå klart i juni med inflyttning i augusti. Hedesunda IF har beviljats medel för hyra av två mindre isbanor till Hedesunda IP under vintern 2021/2022. Det har bidragit till att Hedesunda lfs hockeysektion har kunnat hålla träningar och matcher för yngre barn i Hedesunda. De har kunnat genomföra skridskoskola, hockeyskola, Tjejer på is och träningsverksamhet för barn/unga. Föreningen har kunnat upprätthålla en verksamhet i Hedesunda, spelare och ledare har valt att vara kvar i föreningen.

Föreningssamverkan och utmaningar

Då Hedesundas första projektår i Rörelsesatsningen har inneburit pandemi och med tillhörande restriktioner och utmaningar i verksamheter har dialogen med föreningslivet i Hedesunda mött utmaningar. Under våren möttes föreningslivet och Rörelsesatsningen kring barn och unga i Hedesunda. Hedesunda IF, Hedesunda SMU, Missionskyrkan, Kulturskolan, Svenska kyrkan och Hedesundavävarna var aktörer som deltog. Där rådde enighet om att många barn är aktiva i någon förening, även de som bor utanför centralorten och då på någon annan ort som ligger närmare. Försök till fortsatt dialog under hösten har gjorts från projektet men med svårigheter att få gensvar. Hedesunda IF kom att bli en viktig aktör i dialogen då de har många av ortens barn och unga i sin verksamhet. Föreningen har flera sektioner - fotboll, friidrott, hockey och skidor - och har gjort ett visst arbete kring trygghet tillsammans med idrottskonsulent från RF SISU Gävleborg tidigare, men efterfrågar ytterligare stöd för att komma vidare i processen med trygghets/handlings/åtgärdsplan (se nedan, Trygga och inkluderande idrottsföreningar). I den samverkan som initierats med fältarna för Hedesunda diskuteras möjligheten till samarbete i trygghetsarbetet tillsammans med Hedesunda IF. Hedesunda IF har även under slutet av projektåret tillsammans med skolan påbörjat en gemensam och långsiktig planering för samverkan där föreningen genom att nå ut till alla barn i skolan vill locka fler till aktivitet.

Även förändringar i Kulturskolans utbud på orten har skett, för några år sedan hade Kulturskolan gratis sång, piano, gitarr- och fiolspel för barn som många barn deltog i då det var gratis inom ramen för ett projekt med statlig finansiering. Nu är det inte gratis längre och det har inneburit väsentligt färre elever som spelar instrument. Kulturskolan är positiv till samarbete med skolan kring dans framöver och kommer att ha fortsatt dialog med skolan om detta.

Föräldrar

Med skolan som plattform har föräldrar i Hedesunda besvarat en enkät om en meningsfull fritid för barn. I jämförelse med de andra ytterområdena var intresset relativt stort och 28 svar inkom snabbt. Det förefaller som att engagemanget på orten är stort såväl hos skola, föräldrar och barn. Föräldrarnas svar styrker både barnens egna utsagor och elevenkätens svar att många barn deltar i friidrott, hockey och skidor inom Hedesunda IF. Anledningar till att alla barn inte kan delta i fritidsaktiviteter uppges i enkäten vara brist på information om vad som finns och att kostnaden för fritidsaktiviteten är för hög. 33% av de svarande föräldrarna upplever att de inte kan påverka i frågor om fritiden för barn på orten och välkomnar enkäter, möten och information för att känna sig mer delaktiga. Många önskar innebandy och dans som aktiviteter att bredda utbudet på fritiden med. Det finns höga förväntningar på det Allaktivitetshus som byggs, flera föräldrar ser det som en möjlighet att ge fler barn en meningsfull och trygg fritid.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Ulvsäterskolan och Tallboskolan

Under projektår 1 har också ett arbete med särskolorna Ulvsäter och Tallbo upprättats inför kommande projektår. RF-SISUS projektsamordnare har gjort en enklare kartläggning tillsammans med Parasport Gävleborg för att få en bredare kompetens kring målgruppen. Ett rörelseteam har upprättats på bägge skolorna där kontinuerliga avstämningar genomförts under höstterminen. Det nationella materialet från rörelsesatsningen i skolan har utvecklats lokalt för att bättre motsvara målgruppens behov. Skolorna har fått önskat material från RF-SISU Gävleborg som kunnat ge barnen på dessa skolor bättre förutsättningar för rörelse under deras rastverksamhet. Personal på en av skolorna vittnar om hur betydelsefullt detta material har varit då det ekat tomt i deras rastbodnar. Tillsammans med Parasport Gävleborg genomfördes även en utbildningsinsats för samtlig personal på bägge skolorna där Suss Eriksson föreläste om rörelse anpassat till målgruppen. En av skolorna deltog även under RF-SISUS evenemang *Idrottens dag* där föreningar från närområdet deltog för en extra rörelserik förmiddag.

Övergripande delar i projektets arbete kring ekonomiska hinder

Dialogkonferens: Riva hinder – bygga broar!

Den 12 november 2021 anordnades en dialogkonferens där erfarenheter från projektet lyftes med ett tydligt fokus på ekonomiska hinder till en meningsfull fritid. Gemensamt lyfte vi barn och ungas egna röster om hinder, och nyanserade bilden av vilka trösklar som finns i att få rätten till meningsfull fritid tillgodosedd. Ekonomi är ett hinder som identifierats under projektets gång, men det finns även andra strukturella hinder. Övriga utmaningar som kommit till kännedom under projektets gång:

- Tillgänglighet: närhet, anpassat utifrån förutsättningar – låga trösklar även i aktiviteten, fokus på rörelse och glädje
- Information till föräldrar: vikten av att vara uppsökande vid behov och vikten av förtroende
- Känsla av utanförskap – hur ser vi till att barnen kommer till en trygg och inkluderande fritidsaktivitet fri från kränkningar och diskriminering?
- Viktigt med samverkan mellan skolan och närområdet

Denna kunskap är insamlad genom att prata med barn och föräldrar, samt med lokala aktörer som erbjuder fritidsaktiviteter för barn i närområdet. Barnen själva lyfter också många lösningar som exempelvis gratis busskort för att kunna ta sig till fritidsaktiviteter, men även önskemål om fler aktiviteter för endast tjejer. Vid konferensen deltog politiker och tjänstemän från Gävle kommun samt civilsamhällesaktörer som möter barn på deras fritid. En nyckel till att skapa en meningsfull fritid är samverkan mellan olika aktörer, och detta lyftes av många närvarande. Dialogkonferensen har lett till fortsatta dialoger om workshops och kunskapshöjande insatser till sektorer inom Gävle kommun, där enheter får mötas och sätta ett särskilt fokus på att tillgängliggöra meningsfulla fritidsaktiviteter för fler barn i kommunen.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Bild på deltagare vid dialogkonferensen. Deltagarna sitter och lyssnar på en föreläsning.

Uppföljande arbete

I samtal med Kulturskolan och Socialtjänsten har det lyfts ett behov av ett närmre samarbete över sektionsgränser för att kunna erbjuda fler barn en meningsfull fritid. Vid ett första gemensamt möte deltog representanter från Förebyggandeenheten (fältarna och familjestödet) samt Kulturskolan i Gävle. Dessa punkter lyftes vid mötet:

- Erfarenheter från tidigare arbete i Falu kommun där det varit en framgångsfaktor att hitta strukturerade former för samarbete mellan Kulturskola och Socialtjänst i syfte att nå ut till målgrupper som är underrepresenterade i Kulturskolans verksamhet. I den ordinarie kulturskoleverksamheten är det uppskattningsvis mest barn med stort stöd från föräldrar som också har goda ekonomiska förutsättningar.
- I Gävle finns flera goda exempel som drivs som särskilda satsningar från Kulturskolan (genom statliga medel).
- Framgångsfaktorer:
 - ”brobyggande funktioner” som kan arbeta aktivt med till exempel påminnelser via sms, personliga relationer som skapar trygghet inför deltagande. Funktioner som kan vara uppsökande mot både föräldrar och barn/unga. Samarbete med civilsamhällesaktörer och särskilda insatser såsom El Sistema, Dream Orchestra visades som goda exempel.
 - Att nyttja närhetsprincipen samt förlägga verksamhet i anslutning till skoldagen.
 - Att inte tro att en kostnadsfri/eller låg kostnadsverksamhet löser problem som har med ”brobyggande” att göra.

Alla parter var eniga i att samarbete är nyckeln till att fler barn ska få tillgång till en organiserad fritidsaktivitet. Det behövs ett brobyggande av flera aktörer för att göra det möjligt och nå ut till fler barn och föräldrar, samt att fler ser det som sitt uppdrag att dels berätta om aktiviteter men också ta ansvar för att inkludera barn som får ta ett stort eget ansvar kring sin fritidsaktivitet. Familjestödets pågående satsning kring familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar lyftes fram som något att bygga vidare på i relation till en meningsfull fritid. Föreningarnas olika förutsättningar och fokus på arbete med inkludering lyftes också fram. Fortsatt dialog efterfrågas med fler inom Kultur & Fritid inom Gävle kommun, vilket blir fokus under år 3.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Avslutande reflektion/analys

Många faktorer har inverkat på projektet under året. Starten av projektår 2 blev senare än från början tänkt då finansiering och uppdrag behövde beslutas och konkretiseras. Under en period blev det därmed ett glapp mellan projektåren, och ovisshet kring projektpersonal framåt, och det bidrog till en längre "startsträcka" i början av projektår 2. Under året har projektpersonal bytts ut vid flera tillfällen, något som inneburit att relationsskapande och kunskapsinhämtning försvårats och därmed tagit extra tid i anspråk.

Pandemin med periodvis åtstramade, periodvis lättade restriktioner under året har inneburit utmaningar i processer då anpassningar till digitala forum ibland har inneburit stora svårigheter att nå ut och nå fram med information, erbjudanden och förfrågningar. Troligen har detta påverkat kännedomen om projektet bland aktörer på de orter som deltagit sitt första år i projektet, därmed sannolikt också engagemanget. Verksamheter och aktörer som projektet samverkar med har givetvis även de varit påverkade av pandemins konsekvenser vilket i sin tur ibland har inverkat på deras möjligheter att delta i vissa av projektets insatser.

Inför projektår 2 beslutades att finansiering skulle ske genom ytterområdesmedel och projektets insatser styrdes till Hedesunda och Hamrångebygden utöver Forsbacka och Andersberg som deltog i projektet även år 1. Det innebar både förändringar i styrningen av projektet samt i urvalskriterierna. Socioekonomiska faktorer, skolresultat och föreningsidrottens utbredning var inte längre lika uttalade kriterier som urvalet baserades på.

Skolspecifika utmaningar samt relationen mellan skolan och föräldrar

Vi upplever att det har varit utmanande att arbeta fullt ut med skolorna utifrån läget med pandemin och de gällande restriktionerna under år 2. Men bedömer att vi ändå har lyckats genomföra insatser på en rimlig nivå och gått mot de gemensamt uppsatta målen. Just den delen med att nå ut till föräldrar har varit den svåraste utmaningen som vi inte riktigt lyckats med fullt ut. Vi upplever rent generellt att kontakten med skolornas rörelseteam har varit svåra under stora delar av året då fokuset hamnat på annat under denna pandemi. Vilket i sin tur lett att arbetet har haltat en del.

En meningsfull fritid

Hur livsvillkor och hälsa skiljer sig åt speglas även i tillgång till organiserade fritidsaktiviteter i Gävle kommun. Barn till vårdnadshavare med ekonomiskt och socialt kapital deltar i högre grad i organiserad idrott och fritidsaktiviteter. Genom projektet har vi även sett detta, men vi har också sett att särskilda insatser och engagerade ledare kan bryta detta. Särskilda insatser kan även bidra till att barn får tillgång till nya aktiviteter som de inte aktivt letat upp. Det ger stor effekt när extra resurser läggs på att inkludera fler barn och sänka trösklarna till meningsfulla fritidsaktiviteter, till exempel när Kulturskolan gör särskilda insatser som är kostnadsfria och i samarbete med skolor. Tydliga exempel är Dream Orchestra, El Sistema samt särskilda insatser som genomförts i Hedesunda under en period. Återkommande berättar barn, föräldrar, skolpersonal och andra vuxna att det är viktigt att kunna ta sig till och från aktiviteten på ett tryggt sätt. Ibland krävs guidning av trygga vuxna om inte föräldrar har möjlighet. Det krävs också att aktiviteten utgår från barnets egna förutsättningar och att trygga vuxna som barnet känner igen finns i aktiviteten återkommande. Under år 2 var ett tydligt fokus på ekonomiska hinder, och att hitta sätt för samverkan över gränser för att tillgängliggöra en meningsfull fritid för fler barn.

Under år 2 anpassades *Fem steg till en handlingsplan (High Five)* till en kortare utbildning som heter *Trygg idrott och fritid*, där även andra aktörer än idrottsföreningar har kunnat delta. Svenska Kyrkan har deltagit. Det har varit utmanande att nå ut till idrottsföreningar generellt och det har varit av vikt att idrottskonsulenterna är delaktiga för att nå ut. Det krävs mycket förarbete för att få med sig idrottsföreningar, där tillfällen ställts in med kort varsel och det inte funnits chans att ta igen det inom ramen för projektet. Inför år 2 var projektet förankrat i ytterområdesgrupperna i Hedesunda och Hamrångebygden, men intresset eller behovet var inte utforskat ytterligare med aktörer som möter barn på fritiden. I Forsbacka, där vi var under år 1, har arbetet kunnat nå längre då vi varit där under en längre tid. I Forsbacka har en grupp skapats med ett tydligt fokus på barns tillgång till meningsfull fritid där samverkan kan fortsätta mellan aktörer utan att projektet är kvar. I Hamrångebygden ser vi ett fortsatt

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

behov av att förankra projektet ytterligare för att nå samma resultat. I Hedesunda IF kommer idrottskonsulent att driva arbetet vidare tillsammans med fältare. Inom ramen för DOIT i Andersberg får föreningar och andra aktörer chans att delta i utbildningar samt stötning i att starta upp en ny sektion och kunna nå fler barn. Det nära samarbetet med Kulturskolan har gett fler barn chansen att delta i organiserade aktiviteter återkommande.

Sammanfattningsvis ser vi att samordning av aktörer samt kunskap om barns förutsättningar är fortsatt väldigt viktigt för att alla barn ska få tillgång till sina rättigheter.

Lärdomar

Rädda Barnen

Övergången mellan år 1 och år 2 visar att långsiktigheten i projekt försvåras när det blir glapp, vi tappar lätt kompetens i projekt när vi inte innan vet hur projektet ska fortlöpa samt när det gäller finansiering och/eller projektmål. Detta har även effekt på arbetsmiljön och tydlighet gentemot aktörer vi möter i projektet. Det innebär även påfrestningar internt i samverkan i projektet och vi ser att det har haft stor effekt på relationerna inom styrgrupp/arbetsgrupp och tagit mycket kraft och energi av alla parter. Det är en stor utmaning för oss i vårt arbete både internt och externt, och vi tar med oss den lärdomen inför uppstart av nya projekt samt att det är av vikt att vi kan vara mer flexibla och i vissa fall behöver göra en genomgående utvärdering innan vi går in i nya projekt och/eller nya områden.

Det har varit av vikt att hela tiden gå tillbaka till vad som ger störst effekt för barn och fokusera på de delar som Rädda Barnen har kompetens inom. Att vara utforskande i utveckling kräver tid och resurser, och det kan ibland vara svårt att se en tydlig linje i det arbetet. Rädda Barnen har lärt sig mer om glesbygdsperspektiv och vikten av att bygga det lokala men att även ge verktyg för barnrättsperspektiv. Det är viktigt att våga anpassa men det är också viktigt att förstå att det kräver kunskap, förutsättningar och tid. När Rädda Barnen påbörjat en process i ett område så kan det leda till fler insatser, och det är av vikt att kunna fortsätta utforska behov och anpassa insatser. Med begränsade resurser krävs dock en avvägning kring vad Rädda Barnen kan gå in i, och det kan göra att prioriteringar behöver göras om under projektets gång.

Som en civilsamhällsaktör har vi hög personalomsättning generellt och det påverkar självklart även projekt och styrgrupp när det blir så. Det innebär att det finns en hög risk att tappa uppbyggd kompetens inom ett område eller inom ett projekt. Ytterligare påfrestningar, såsom sjukskrivningar av personal, bidrar ännu mer till detta.

Projektet har bidragit till intern kunskap kring vilka delar i det kommunala som har möjlighet att påverka barns rätt till meningsfull fritid. Vi har också lärt oss mer om viktiga perspektiv när det kommer till barn med funktionsnedsättningar och funktionsvariationer och vikten av att lyfta det perspektivet när vi pratar om meningsfull fritid. Det har varit ett fortsatt internt lärande om rörelseförståelse och idrottsföreningars organisering och möjligheter under år 2. Samarbetet med idrottskonsulenterna har byggt på det idrottsliga perspektivet i kombination med barnrättsfrågor. Den viktigaste lärdomen är att vi behöver göra saker tillsammans med andra aktörer för att skapa hållbar förändring, alltifrån samarbeten med kyrkan, det lokala föreningslivet samt fältare och andra resurser inom det kommunala.

RF-SISU Gävleborg

Vi konstaterar att kontinuitet är avgörande för ett lyckat och framgångsrikt samarbete. In- och utflödet av personer i styrgrupp och arbetsgrupp har påverkat kontinuiteten och gjort att en del leveranser blivit haltande och tagit längre tid än beräknat. Längs vägen har vi löst upp de utmaningar vi har ställts inför och ändå lyckats leverera goda resultat.

Finansieringen är helt avgörande om vi vill uppnå de långsiktiga målen och se hållbara effekter av vårt arbete. Med barnens bästa för ögonen behöver vi fortsatt arbeta för att säkerställa en mer långsiktig finansiering. Vi behöver få till hållbara lösningar som säkerställer kompetensen och "ger arbetsro" i de olika områdena.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Det är en föränderlig värld som vi lever och verkar i. Att RF-SISU distrikten från och med 2022 får ett kraftigt minskat stöd i och med specialidrottsförbundens (= medlemmarnas) beslut på RFs årsstämma 2021 leder så klart till konsekvenser för oss och projektet. Här har vi börjat se över hur vi i stället ska kunna hitta synergier med det arbete som SF:en ska göra inom ramen för den nationella Rörelsesatsningen i skolan. Det frigör inga ekonomiska resurser till oss men vi kan försöka hitta formerna för samarbete som förhoppningsvis ska kunna bidra till positiva synergier med vårt arbete med Rörelsesatsningen i skolan i Gävle.

Internt har vi fått med fler medarbetare/idrottskonsulenter under år 2 där de engagerats i arbetet med idrottsföreningarna kopplat till Rörelsesatsning i skolan. I princip alla medarbetare var involverade på skolorna under Idrottens Dag i september. En del konsulenter har medverkat i föreningsmöten som handlat om Rörelsefritids, skol IF och bildandet av en ny basketsektion. Vi fortsätter att jobba internt för att få fler medarbetare delaktiga, inte minst när det gäller den delen som rör en meningsfull fritid.

Gävle kommun

Övergången mellan år 1 och år 2 i projektet innebar flera utmaningar utifrån att projektets finansiering blev fördröjd, urvalsprincipen förändrades och styrningen förändrades. Samtidigt byttes styrgruppsrepresentant från Rädda barnen ut två gånger under året utifrån att en person slutade och större omorganisering. Fördröjningen innebar även att vi tappade en resurs från Rädda Barnen i det operativa arbetet under en längre period. För Gävle kommuns representanter i projekt styrgruppen (strateg social hållbarhet och lokal utvecklingsledare i ytterområdessatsningen) innebar ovanstående situation många timmars extra arbete och tappad styrfart i projektet. Även inom RF-SISU skedde viss förändring av de operativa resurserna. Uppskattningsvis så det områdena Hamrångebygden och Hedesunda (projekt år 1) som påverkats mest av den tappade styrfart kring uppdragen för en aktiv och meningsfull fritid. Pandemin har också påverkat förutsättningarna.

Trots ovanstående utmaningar har projektet även under mars 2021- 2022 mobiliserat resurser, överbyggt hinder och genomfört flertalet insatser i enlighet med syfte och projektmålen. Projektets syfte och mål engagerar många vilket är en framgångsfaktor. Att medvetet få arbeta med frisk-och skyddsfaktorer bedöms vara en av framgångsfaktorerna till att mobilisera många olika delar av närsamhället. Behovet av satsningar för ökad rörelse med ett tydligt fokus på inkludering och trygghet är efterfrågat och fyller en viktig funktion. Efterfrågan är större än vad projektet kan tillmötesgå.

Arbetsformen där Gävle kommun aktivt deltar i arbetet och inte endast finansierar satsningen har flera styrkor, ett reellt samarbete med civilsamhället är en del där alla tar ett aktivt ägarskap utifrån sina funktioner. Samt utifrån att satsningen delvis är en samfinansiering mellan två av tre parter. Samtidigt har utmaningar också lyfts fram i relation till "att ha finansören i rummet". Som strateg social hållbarhet bedömer jag att det är framgångsrikt att:

- tillsammans med civilsamhället utgå från en gemensamt formulerad behov och målbild och ha aktiv dialog under arbetets gång.
- att stimulera samarbeten mellan fler parter genom gemensam finansiering.
- Att sträva efter att ha en öppen dialog om den mandat/maktstruktur som ryms inom och mellan parterna.
- öka kunskapen om varandra uppdrag och förutsättningar.

Utmaningarna som behöver hanteras är förväntningar i förhållande till kortsiktiga, osäkra finansieringar. Det råder också mycket projekt-trötthet ute i verksamheter och civilsamhällets påverkas som beskrivet på många plan. Projektet stöttar också flera grunduppdrag inom kommunala verksamheter och här behöver ställningstagande göras kring vad som händer "efter år 3".